

De toegevoegde waarde als heffingsgrondslag voor de sociale verzekeringen

DRS. J.B.M. PIERIK*

De huidige wijze van premieheffing voor de sociale verzekeringen werkt volgens velen als een belasting op arbeid, in het bijzonder lager betaalde arbeid. Door het systeem van premieheffing op het loon drukken de kosten van de sociale zekerheid onevenredig zwaar op arbeidsintensieve bedrijven met relatief veel werknemers die een loon onder de premie-inkomensgrens verdienen. Een alternatief voor dit systeem zou kunnen zijn premieheffing naar de toegevoegde waarde. Deze wijze van financieren van de sociale zekerheid heeft het voordeel neutraal te zijn ten aanzien van de inzet van de produktiefactoren arbeid en kapitaal. In dit artikel wordt berekend wat de primaire financiële gevolgen voor bedrijfssectoren en persoonlijke inkomens zouden zijn van een overstap naar premieheffing over de toegevoegde waarde. De auteur komt tot de slotsom dat in de meeste sectoren van het bedrijfsleven een lastenverlichting zal optreden die groter is naarmate de loonquote hoger is.

De sectoren overheid, semi-overheid, delfstoffenwinning, openbaar nut en bank- en verzekeringswezen zouden echter voor een aanzienlijke lastenverzwaring komen te staan. De inkomens van lager betaalde werknemers (tot f. 50.000 per jaar) zouden er op vooruitgaan, evenals de inkomens van zelfstandigen tussen de f. 20.000 en f. 90.000 per jaar.

Inleiding

Van politieke en maatschappelijke zijde vallen de laatste jaren geluiden te horen om de premieheffing van de sociale verzekeringen te baseren op de toegevoegde waarde. Aldus zou ook de beloning voor de produktiefactor kapitaal worden belast met de sociale-verzekeringslasten. De achterliggende gedachte hierbij is dat lasten worden verschoven van arbeidsintensieve naar kapitaalintensieve bedrijven, hetgeen de werkgelegenheid ten goede zou komen.

Dit artikel beoogt aan te geven welke primaire lastenverschuivingen optreden tussen (bedrijfs)sectoren, indien bij een gegeven uitkeringsregime de huidige premieheffing voor de sociale verzekeringen zou worden vervangen door een heffing over de toegevoegde waarde. Tevens is aangegeven welke primaire gevolgen zouden optreden voor persoonlijke inkomens. Secundaire en tertiaire effecten als gevolg van de werking van het economische proces zijn nadrukkelijk buiten beschouwing gelaten.

Voorafgaande aan de bespreking van het eigenlijke onderwerp is de huidige financieringsstructuur geschetst en zijn enige definitiekwesties behandeld. Het cijfermateriaal heeft steeds betrekking op de jaren 1977 en 1980, zijnde het eerste en laatste jaar waarvoor alle relevante informatie in voldoende detail beschikbaar was.

Het huidige financieringssysteem

De herkomst van de middelen

De sociale verzekeringen worden thans gefinancierd door jaarlijkse omslag van de totale lasten (incl. financieringskosten)

over werknemers, werkgevers en de overheid. Tabel 1 geeft de samenstelling van de inkomsten in 1977 en 1980 naar de verschillende contribuënten.

Tabel 1. Samenstelling financiële middelen sociale verzekeringen a) in mrd. gld., 1977 en 1980

	1977	1980
Premies werkgevers en werknemers	46,9	61,2
Overheidsbijdragen	5,75	11,7
Interest	0,7	1,0
Totaal	53,35	73,9

a) Hieronder zijn de volgende wetten begrepen: AOW, AWW, AAW, AKW, AWBZ, ZW, WW, WAO, ZFW (alle), IZA en VUT.

Het blijkt dat de premies rond 85% van de totale ontvangsten uitmaken. De premies van de werknemersverzekeringen worden geheven over het bruto looninkomen tot aan een maximum. De premies van de volksverzekeringen worden geheven over het belastbaar persoonlijk inkomen vóór aftrek van de premies volks-

* De auteur is directeur voor Financieel-Economische Vraagstukken bij het Directoraat-Generaal Sociale Zekerheid, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het artikel is geschreven à titre personnel. De auteur dankt de heren drs. J.C. de Graaf en R. Morks voor hun kritische opmerkingen op eerdere versies en voor het verzamelen en bewerken van het statistisch materiaal. De verantwoordelijkheid voor cijfers en conclusies berust uiteraard geheel bij de auteur. In een later artikel hoopt de auteur in te gaan op door anderen gemaakte berekeningen.

Tabel 2. *Herkomst premieontvangsten sociale verzekeringen 1980 (met tussen haken de bedragen voor 1977) in mrd. gld.*

	Primaire sfeer		Secundaire sfeer			Totaal
	bedrijven	overheid ^a	fondsen	overheid	overige	
Werkgevers	23,9 (19,0)	2,5 (1,0)	0 (0)	1,1 (0,6) ^b	-	27,5 (20,6)
Werknemers	20,2 (15,9)	2,8 (2,4)	2,8 (2,0)	1,0 (0,8)	-	26,8 (21,1)
Overige primaire inkomens	1,8 (1,3)	-	-	-	-	1,8 (1,3)
Overige secundaire inkomens ^c	-	-	-	-	1,4 (1,3)	1,4 (1,3)
Totaal	45,9 (36,2)	5,3 (3,4)	2,8 (2,0)	2,1 (1,4)	1,4 (1,3)	57,5 (44,3)

a) Inclusief personeel sociale verzekeringen.

b) Werkgeverslasten over uitkeringen ten laste van de overheid (ABW enz.).

c) B.v. aanvullende WAO-pensioenen, DSO enz.

verzekeringen, eveneens tot een maximum. In beide gevallen worden premies dus geheven over het persoonlijk inkomen en niet rechtstreeks bij de bron geïnd. Het premieplichtige inkomen voor de werknemersverzekeringen 1) bedroeg in 1980 maximaal ca. f. 108 mrd. en dat voor de volksverzekeringen ca. f. 166 mrd.

Voor het doel van de hiernavolgende analyse zijn de premieontvangsten in tabel 2 nader gespecificeerd naar herkomst. Opgemerkt zij dat het totaal van de premies in tabel 2 lager is dan dat in tabel 1. Dit komt omdat de premies voor de IZA, de aanvullende verzekering ZFW, de vrijwillige verzekering ZFW, de bejaardenverzekering ZFW en de VUT buiten beschouwing zijn gelaten. Deze laatste premieontvangsten konden namelijk niet eenduidig naar sectoren worden verbijzonderd, hetgeen voor onze verdere analyse noodzakelijk was.

De totale premieopbrengst in 1980 is voor ruim 79% afkomstig van lonen en overige primaire inkomens in bedrijven. Binnen de sector bedrijven is slechts een zeer gering deel afkomstig van het overige primaire inkomen. Het betreft hier voornamelijk de premies volksverzekeringen te betalen door zelfstandigen. Het vermelde bedrag van f. 1,8 mrd. is zeer waarschijnlijk te laag, want dit zou overeenkomen met een gemiddeld premieplichtig inkomen voor zelfstandigen van ca. f. 15.000 per jaar. De verklaring voor dit waarschijnlijk te lage bedrag is dat het als een restpost is berekend, nl. als het verschil tussen de totale premies afkomstig van bedrijven en de premies geheven over het looninkomen van werknemers in bedrijven. Gerestitueerde premies aan werknemers komen b.v. in dit saldo tot uiting, dat aldus lager uitkomt. Zo zijn er nog meer onzuiverheden in de berekening van de premieontvangsten over het overige primaire inkomen.

De premieheffing over overheidslonen bedraagt in de totale premieopbrengst bijna 10%. Het gaat hierbij voornamelijk om de werkgevers- en werknemerspremies volksverzekeringen.

De huidige premiedruk naar sectoren

Het CBS publiceert in de Nationale Rekeningen geen gegevens over de totale druk van de sociale-verzekeringpremies per sector (bedrijfssectoren, zelfstandigen en overheid). De werknemersaandelen zijn begrepen in de post lonen en salarissen, terwijl de werkgeversaandelen weliswaar separaat zijn opgenomen, doch te zamen met andere werkgeverslasten, zoals pensioenbijdragen e.a. Dit houdt in dat de premiedruk van de sociale verzekeringen naar sectoren gesimuleerd diende te worden. Uiteraard kon deze simulatie alleen voor de primaire sfeer worden uitgevoerd. Daarom is voor 1980 niet het in tabel 2 vermelde totale premiebedrag van f. 57,5 mrd. aan sectoren toegerekend doch een bedrag van f. 45,9 + f. 5,3 = f. 51,2 mrd. Op overeenkomstige wijze is voor 1977 een bedrag van f. 39,6 mrd. verbijzonderd.

Een volgende moeilijkheid was dat de indeling naar sectoren volgens de Nationale Rekeningen niet samenvalt met de door de bedrijfsverenigingen gehanteerde sectorindeling ten behoeve van de gedifferentieerde premies voor de wachtgeldverzekering en de Ziektewet. Het was dus noodzakelijk om zo goed mogelijk een koppeling tussen beide indelingen tot stand te brengen. Hiervoor zijn veronderstellingen gemaakt, waardoor de verkregen uitkomsten met de nodige voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd. Bijlagen 1 en 2 geven een toelichting op de premieverbijzondering naar sectoren. Daarbij is gebruik gemaakt

van de door het CBS gepubliceerde inkomensverdelingen per bedrijfstak en de feitelijk geldende premiepercentages, premiegrenzen en franchises.

Ten behoeve van de berekening van de premies betaald door zelfstandigen kon geen gebruik worden gemaakt van uit dezelfde bron afkomstige inkomensverdelingen. Uitgegaan is van een gemiddeld premieplichtig inkomen voor zelfstandigen van f. 26.000 in 1977 en van f. 27.000 in 1980. Ook door deze aanname moet het cijfermateriaal met reserves worden gehanteerd.

Tabel 3 geeft de resultaten, waarbij nogmaals met nadruk zij gewezen op het tentatieve karakter van de becijferingen.

Tabel 3. *Huidige premiedruk sociale verzekeringen naar bedrijfssectoren*

Nr. Sector	1977		1980	
	in mln. gld.	in procenten van de netto toegevoegde waarde ^a	in mln. gld.	in procenten van de netto toegevoegde waarde ^a
1. Landbouw	1.668	16,88	1.976	20,54
2. Voeding	1.771	21,84	2.148	23,22
3. Textiel	794	34,08	788	36,15
4. Houtindustrie	482	30,13	556	30,74
5. Papierindustrie	313	27,43	380	28,99
6. Aardolie-industrie	126	17,99	169	20,63
7. Delfstoffenwinning	89	0,71	129	0,70
8. Chemische industrie	1.410	24,53	1.685	29,66
9. Metaalindustrie	3.512	26,11	4.062	28,73
10. Elektrotechnische industrie	1.402	23,81	1.709	25,46
11. Grafische bedrijven	769	19,72	1.037	22,79
12. Bouwindustrie	507	26,25	604	28,78
13. Instrumenten-industrie	185	19,46	228	20,71
14. Openbaar nut	202	4,72	302	6,41
15. Bouwnijverheid	4.992	28,51	6.346	28,07
16. Horeca	734	17,69	954	17,94
17. Handel	6.754	21,46	8.333	22,10
18. Transport	2.492	22,27	3.339	25,03
19. Communicatie	306	6,97	513	9,68
20. Bankwezen	1.019	13,13	1.395	13,04
21. Verzekeringen	2.259	10,60	3.261	11,31
22. Overheid	3.159	8,78	4.808	10,91
23. Maatschappelijke diensten	3.711	16,57	5.322	18,52
24. Overige diensten	844	23,51	1.157	24,31
Totaal	39.500	17,02	51.200	18,05

a) Tegen factorkosten, incl. rentemarge banken.

De premiedruk als percentage van de toegevoegde waarde tegen factorkosten in alle sectoren te zamen bedroeg in 1977 17,02 en 18,05 in 1980. Voorts kan worden geconstateerd dat de premiedruk tussen de sectoren sterk uiteenloopt van bijna 1% in de delfstoffenwinning tot ruim 36% in de textiel. In de sectoren van de overheid en semi-overheid (nrs. 14, 19, 22) is de premiedruk verhoudingsgewijs laag, omdat hier geen premies voor de werknemersverzekeringen verschuldigd zijn 2).

1) Het premieplichtig inkomen is niet voor alle werknemersverzekeringen hetzelfde. Met name bij de ZFW ligt het premieplichtig inkomen relatief laag door de loongrens.

2) De zogenaamde inhoudingspost als equivalent voor de mutatie van werknemerspremies is eerst in 1981 ingevoerd.

Zoals hierboven aangetoond treden er aanzienlijke premiedrukverschillen op tussen bedrijfstakken. Deze drukverschillen zijn hierna nader geanalyseerd met behulp van de volgende relatie:

$$\frac{P}{NTW} = \frac{L_p}{L} \cdot \frac{P}{L_p} \cdot \frac{L}{NTW}$$

- waarin: P = premies sociale verzekeringen;
 NTW = netto toegevoegde waarde tegen factorkosten;
 L = loonsom;
 Lp = premieplichtige loonsom.

De premiedruk per sector hangt dus af van drie, gedeeltelijk met elkaar samenhangende factoren. De eerste factor (Lp/L) geeft aan het aandeel van het premieplichtige loon in de totale loonsom. Gegeven de maximum premiegrens wordt deze factor bepaald door de gemiddelde loonsom en met name door de verhouding tussen de lonen boven en die beneden de premiegrens. Part-time- en deeltijdarbeid zijn hierbij eveneens van invloed. De eerste factor heeft dus betrekking op de *loonstructuur*: hoe lager de gemiddelde lonen hoe hoger in 't algemeen de factorwaarde. De maximale waarde van de factor bedraagt een.

De tweede factor geeft het *premiepercentage* weer. Doordat de premies van de wachtgeldverzekering en van de Ziektewet per sector verschillen en omdat op de ambtenarensalarissen geen premies voor de werknemersverzekeringen worden ingehouden, treden verschillen op in premiedruk tussen de sectoren.

De derde factor, ook wel *loonquote* genoemd, geeft weer de mate van loonintensiteit. In nationale en internationale publikaties wordt deze factor ook wel als een indicator van de arbeidsintensiteit gezien. Wij geven er de voorkeur aan om de term loonquote te reserveren voor de loonintensiteit van sectoren omdat de factor een nominale verhouding weergeeft terwijl de term arbeidsintensiteit naar fysieke verhoudingen verwijst. Overigens zij opgemerkt dat in de meeste gevallen een hoge/lage loonintensiteit samenvalt met een hoge/lage arbeidsintensiteit.

Na deze theoretische beschouwingen dringt zich de vraag op in welke mate ieder van de drie beschouwde factoren feitelijk de premiedrukverschillen tussen bedrijfssectoren beïnvloedt. Daartoe is bovenvermelde relatie verder uitgewerkt:

$$\frac{P}{NTW} = \frac{w \cdot \bar{L}_p}{w \cdot \bar{L}} \cdot \frac{P}{w \cdot \bar{L}_p} \cdot \frac{w \cdot \bar{L}}{NTW}$$

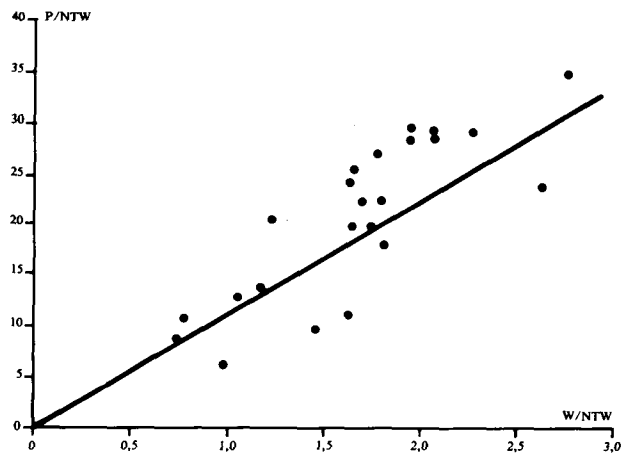
- waarin: $\frac{w}{L}$ = aantal werknemers;
 $\frac{L}{L_p}$ = gemiddelde loonsom per werknemer;
 LP = gemiddelde premieplichtige loonsom per werknemer.

Met behulp van een aantal grafieken kan de invloed van de afzonderlijke factoren op de premiedruk per sector worden aangegeven (3). Figuur 1 geeft de verhouding tussen de feitelijke (toegerekende) druk van de premies naar sectoren (P/NTW) en de werkgelegenheid per f. 100.000 toegevoegde waarde (w/NTW). Het gevonden verband geeft in het algemeen aan een stijgende premiedruk bij een toenemend aantal werknemers. De puntenwolk wijst echter op aanzienlijke verschillen tussen de sectoren. Door nu achtereenvolgens de premiepercentages (tweede factor) en de gemiddelde lonen (eerste factor) in de sectoren te uniformeren, resteert de loonquote (derde factor) als verklarende variabele van de verschillen in premiedruk per sector.

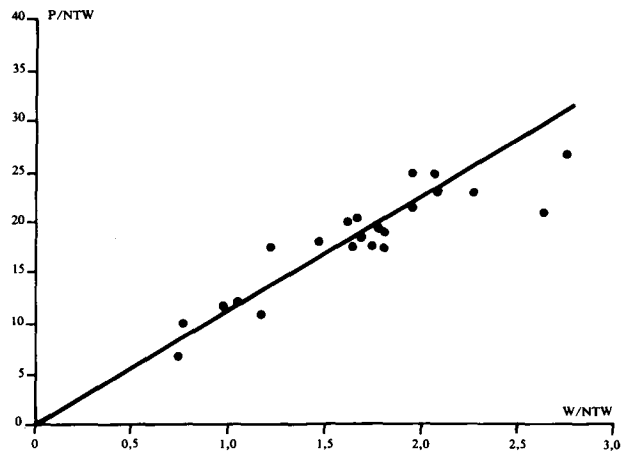
Figuur 2 geeft de verhouding tussen premiedruk en aantal werknemers indien de premiepercentages in de sectoren worden geüniformeerd. We zien dat de puntenwolk duidelijk dichter rond de curve komt te liggen. Met andere woorden de huidige, voor een deel naar sectoren gedifferentieerde premiepercentages, zijn een belangrijke oorzaak van de drukverschillen tussen sectoren.

In figuur 3 is additioneel verondersteld dat de gemiddelde lonen in de sectoren gelijk zijn. Thans blijkt dat alle punten op de

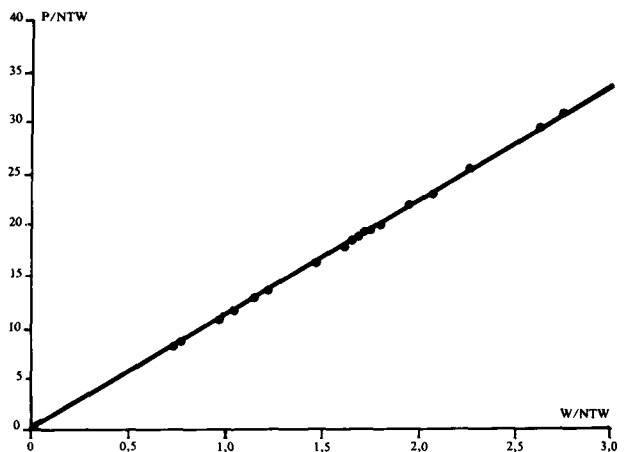
Figuur 1. De verhouding tussen de toegerekende premies (P/NTW) en het aantal werknemers (W/NTW) naar 24 sectoren, 1980

Figuur 2. De verhouding tussen de toegerekende premies (P/NTW), waarbij de gedifferentieerde premiepercentages vervangen zijn door gemiddelden, en het aantal werknemers (W/NTW) naar 24 sectoren, 1980

Figuur 3. De verhouding tussen de toegerekende premies (P/NTW), waarbij de gedifferentieerde premiepercentages en de feitelijke loonstructuur zijn vervangen door gemiddelden, en het aantal werknemers (W/NTW) naar 24 sectoren, 1984

curve liggen, zodat er een lineair verband is tussen het aantal werknemers en de premiedruk. Hoe meer werknemers hoe hoger de premiedruk. Gegeven de veronderstelde gelijkheid van de gemiddelde lonen is dan eveneens sprake van een lineair verband tussen loonquote en premiedruk: hoe hoger de loonquote hoe hoger de premiedruk.

De figuren geven duidelijk aan dat in volgorde van belangrijkheid de loonquote (werkgelegenheid), de premiedifferentiatie en de loonstructuur de verklarende variabelen zijn voor de premiedrukverschillen tussen sectoren. Met behulp van een correlatierekening kan worden berekend dat in volgorde van figuur 3 naar 1, de loonquote 75% van de premiedrukverschillen verklaart, de loonstructuur 5% en de premiedifferentiatie 20%. De veel gehoorde stelling dat de huidige financieringswijze van de sociale verzekeringen vooral de bedrijven met relatief lage lonen treft blijkt kwantitatief gezien geen grote betekenis te hebben.

De toegevoegde waarde als heffingsgrondslag

Gezien de uitkomsten van de vorige paragraaf (nogmaals zij gewezen op het tentatieve karakter ervan) lijkt het interessant na te gaan welke verschuivingen in premiedruk tussen sectoren zouden optreden indien de heffingsgrondslag van de sociale verzekering wordt verbreed tot de gehele toegevoegde waarde en één uniform heffingspercentage van toepassing zou zijn. Alvorens deze simulatie te kunnen uitvoeren dient de toegevoegde waarde aan een nadere beschouwing te worden onderworpen en het uniforme heffingspercentage te worden bepaald.

De toegevoegde waarde

Volgens de Nationale Rekeningen is de toegevoegde waarde van bedrijven gelijk aan het verschil tussen de marktwaarde van geproduceerde goederen en diensten enerzijds en het verbruik in het productieproces anderzijds.

Tabel 4. Netto toegevoegde waarde tegen marktprijzen van bedrijven en overheid in 1977 en 1980, in mrd. gld. (afgerond)

	Bedrijven		Overheid		Totaal	
	1977	1980	1977	1980	1977	1980
Productie	431	550	50	62	481	612
Omzetbelasting (BTW) ^a 18	23	0	0	18	23	
Marktwaarde goederen en diensten	449	573	50	62	499	635
Verbruik in productieproces	213	284	12	15	224	299
Bruto toegevoegde waarde marktprijzen	237	290	38	47	275	336
Afschrijvingen	22	30	2	2	24	32
Netto toegevoegde waarde marktprijzen	214	260	36	44	251	304
Omzetbelasting (BTW) ^a	18	23	0	0	18	23
Overige indirecte belastingen	14	17	0	0	14	17
Prijsverlagende subsidies	6	8	0	0	6	8
Netto toegevoegde waarde factorkosten	188	228	36	44	224	272
waarvan:						
- lonen en salarissen	97	120	26	32	123	152
- sociale lasten werkgevers	27	32	10	12	36	44
- overig primair inkomen	64	76	0	0	64	76

a) Inclusief SIR-heffing.

De toegevoegde waarde kan worden onderscheiden naar marktprijzen en naar factorkosten en deze beide kunnen weer bruto of netto worden opgevat. Ter bepaling van de nieuwe heffingsgrondslag dient een keuze gemaakt te worden uit één van de vier waarden. De bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen bevat het saldo van indirecte belastingen en subsidies. De omzetbelasting (BTW) is een onderdeel van deze indirecte belastingen. Het doel van de BTW is een heffing op de consumptie, ongeacht het bedrijfsresultaat. Het lijkt dan niet redelijk om de nieuwe

heffing ook over de BTW te doen plaatsvinden, zodat de toegevoegde waarde gecorrigeerd dient te worden voor de BTW. Overigens is het ook om praktische redenen niet mogelijk de hierna volgende exercitie uit te voeren op basis van de toegevoegde waarde tegen marktprijzen, omdat de BTW in de nationale rekeningen niet naar bedrijfssectoren is gespecificeerd.

De vraag rijst nu of ook voor de overige indirecte belastingen (accijnzen enz.) verminderd met de subsidies een correctie moet worden aangebracht. Uitgaande van een gegeven marktprijs kan worden gesteld dat het verschil tussen deze marktprijs enerzijds en de som van het verbruik en de lonen anderzijds, het overige primaire inkomen vertegenwoordigt waaruit de accijnzen enz. bekostigd dienen te worden, gelijk dit ook het geval is met de vennootschapsbelasting. Een andere opvatting zou kunnen zijn dat de accijnzen enz. de prijs vormen van geleverde overheidsdiensten en aldus tot het verbruik dienen te worden gerekend. In het eerste geval wordt de heffingsgrondslag gevormd door de toegevoegde waarde tegen marktprijzen exclusief BTW. In het tweede geval vormt de toegevoegde waarde tegen factorkosten de heffingsgrondslag. In beide gevallen is te verdedigen dat de heffingsgrondslag de waarde van de beloning voor de productiefactoren arbeid en kapitaal vertegenwoordigt. Ten behoeve van de berekeningen die hierna volgen is eenvoudshalve gekozen voor de toegevoegde waarde tegen factorkosten. Alleen indien dit voor de conclusies noodzakelijk was, is ook de andere waarde in de beschouwing betrokken.

De onderscheiding naar bruto en netto toegevoegde waarde heeft betrekking op de afschrijvingen. Hiervoor is reeds gesteld dat de toegevoegde waarde het verschil is tussen de marktwaarde van de productie en het verbruik. Zoals het laatste woord reeds aangeeft, gaat het hier om verbruikte eenheden grond en hulpstoffen. Welnu, de investeringen worden niet in een jaar verbruikt, doch in de loop van een reeks jaren. Dit houdt in dat niet de investeringen als verbruik dienen te worden aangemerkt doch de afschrijvingen op deze investeringen. Men spreekt daarom van netto toegevoegde waarde.

Deze toelichtingen brengen ons tot de keuze van de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten als nieuwe heffingsgrondslag voor de sociale verzekeringen. Deze waarde kan worden aangewend voor het betalen van lonen en sociale lasten. Wat daarna resteert wordt overig primair 4) inkomen genoemd, waarin begrepen zijn uitgekeerde en niet-uitgekeerde winsten, rente, ondernemersloon, netto huren en pachten.

Voor de sector overheid wordt de marktwaarde van geproduceerde goederen en diensten volgens de Nationale Rekeningen bepaald via sommering van het intermediair verbruik, de beloning van het overheidspersoneel, de afschrijvingen en de indirecte belastingen betaald door de overheid. Vermindering van dit bedrag met de afschrijvingen en de indirecte belastingen geeft de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten van de sector overheid.

Vergelijking huidige en nieuwe heffingsgrondslagen

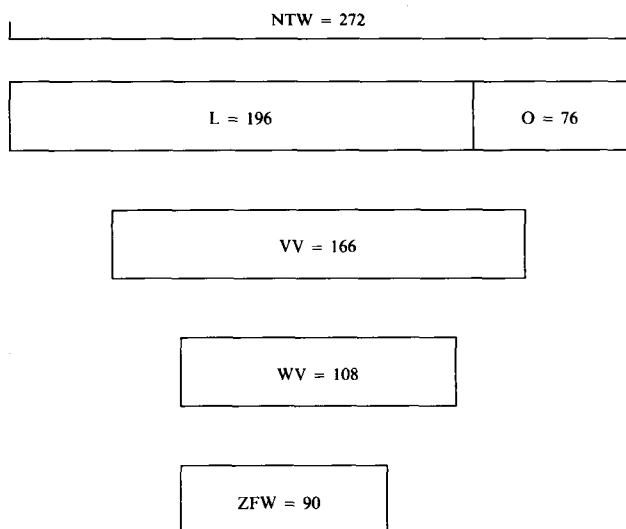
In vergelijking met de huidige heffingsgrondslagen treedt een aanzienlijke verbreding op, zoals figuur 4 laat zien voor het jaar 1980.

De figuur is zodanig getekend dat tot uiting komt dat de premies van de volksverzekeringen in de huidige financieringswijze eveneens op een deel van het overig primair inkomen drukken. Ten aanzien van de volksverzekeringen neemt de nieuwe heffingsgrondslag met ruim 60% toe, terwijl voor de werknemersverzekeringen het draagvlak (bijna) verdrievoudigt.

Ter voorkoming van misverstand zij erop gewezen dat de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten niet gelijk is aan de heffingsgrondslag van de BTW. De alom ingeburgerde term BTW is misleidend. De BTW is een heffing over de waarde van consumptiegoederen, ongeacht of deze goederen uit het binnen-

3) In tegenstelling tot in tabel 3 zijn de zelfstandigen niet in de figuren verwerkt, omdat de inkomensverdeling niet via dezelfde bron bekend is.
4) D.w.z. voordat hierover belasting is geheven.

Figuur 4. Oude en nieuwe heffingsgrondslagen sociale verzekeringen op basis 1980, in mrd. gl.

Heffingsgrondslag VV	= volksverzekeringen (AOW, AWW, AAW, AKW, AWBZ);
„ WV	= werknemersverzekeringen (WW, WAO, ZW);
„ ZFW	= ziektenfondsverzekering;
„ NTW	= netto toegevoegde waarde tegen factorkosten;
L	= loonsom bedrijven en overheid;
O	= overig primair inkomen bedrijven.

of buitenland afkomstig zijn. De netto toegevoegde waarde tegen factorkosten daarentegen is de som van de beloning van de binnenlandse productiefactoren. Voor 1980 bedroeg de heffingsgrondslag voor BTW ca. f. 200 mrd., terwijl de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten ruim f. 270 mrd. beliep.

Correcties heffingsgrondslag

Alvorens de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten als heffingsgrondslag voor de sociale verzekeringen te kunnen aanwenden dient een tweetal correcties te worden aangebracht.

De eerste correctie is van technische aard. In de sector overheid bevat de netto toegevoegde waarde tevens de sociale werkgevers- en werknemerslasten. Indien nu de premieheffing over het persoonlijk inkomen wordt afgeschaft zal deze waarde pro tanto dalen en over het dan resulterende bedrag zal de nieuwe heffing dienen plaats te vinden. Uit dezen hoofde dient de heffingsgrondslag met f. 3,2 mrd. in 1977 en f. 4,8 mrd. 5) in 1980 te worden verlaagd. Ook in de sector bedrijven dient een dergelijke correctie te worden aangebracht, doch deze leidt hier niet tot een daling van de toegevoegde waarde, die immers wordt bepaald door het verschil tussen de marktwaarde van de productie en het verbruik (zie boven). Gegeven deze toegevoegde waarde leidt een afschaffing van de (oude) premieheffing in de sector bedrijven tot een stijging van het overig primaire inkomen met hetzelfde bedrag.

Een tweede correctie op de heffingsgrondslag is van meer principiële aard en betreft de zogenaamde rentemarge van banken. Bij de berekening van de toegevoegde waarde van de sector bedrijven worden de banken in de Nationale Rekeningen anders behandeld dan de overige bedrijven. Indien men namelijk de waarde van de door banken voortgebrachte diensten zou verminderen met het verbruik, dan resulteert meestal een zeer lage en zelfs negatieve toegevoegde waarde. De verklaring hiervoor is dat de zogenaamde rentemarge, d.w.z. het (positieve) verschil tussen de ontvangen en betaalde rente, volgens de definitie niet tot de toegevoegde waarde wordt gerekend. Dit nu heeft men ook internationaal als onbevredigend ervaren en opgelost door de rentemarge te beschouwen als een vergoeding van door banken bewezen diensten, die als verbruik worden toegerekend aan een speciaal daarvoor gecreëerde nominale bedrijfstak, welke overigens geen productie kent. De toegevoegde waarde van alle bedrijfstakken te zamen verandert hierdoor niet, omdat de ver-

hoogde toegevoegde waarde van de bedrijfstak banken wordt gecompenseerd door een negatieve toegevoegde waarde van de nominale bedrijfstak. De som van de toegevoegde waarden van bedrijven en overheid exclusief de nominale bedrijfstak neemt daarentegen toe met het bedrag van de rentemarge, overeenkomend met een bedrag van f. 11 mrd. in 1980.

Het lijkt redelijk om bij de bepaling van de heffingsgrondslag de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten te verhogen met de rentemarge van banken. Zou men zulks niet doen, dan ontstaat de bizarre situatie dat bij overgang naar een heffing over de toegevoegde waarde, de banken veelal geen bijdrage zouden leveren tot de financiering van de sociale verzekeringen omdat hun netto toegevoegde waarde tegen factorkosten meestal negatief is. In de huidige situatie (1980) bedraagt de premieopbrengst afkomstig van de sector banken ca. f. 1,5 mrd. Dit zou betekenen dat zonder de hier bedoelde correctie bij overgang naar een heffing over de toegevoegde waarde de banken een aanzienlijk voordeel zouden hebben dat echter door andere sectoren zal moeten worden opgebracht.

Beide correcties leiden tot een (afgeronde) heffingsgrondslag voor de sociale verzekering in 1980 van $272 - 4,8 + 11 = f. 278,2$ mrd. Voor 1977 kan op een zelfde wijze een bedrag van f. 229 mrd. worden berekend.

Het nieuwe heffingspercentage

Voor de berekening van het nieuwe, uniforme heffingspercentage dient eerst de benodigde premieopbrengst te worden bepaald. Verondersteld is dat de rijksbijdrage in stand blijft en dat de vertraging in de premieontvangsten gelijk is aan die in de huidige situatie, zodat de vermogensbehoefte van de sociale fondsen niet verandert. Dit laatste voert tot de aanname dat ook de interestbaten ongewijzigd blijven.

Zoals reeds opgemerkt wordt de nieuwe heffing niet meer over het persoonlijk inkomen geheven, zodat de premie-inhoudingen op lonen en uitkeringen komen te vervallen. De bruto inkomens en uitkeringen kunnen dan worden verlaagd bij behoud van netto inkomsten. Doordat de bruto uitkeringen dalen kunnen ook de benodigde premieontvangsten voor de fondsen lager zijn. Uit tabel 2 kan worden afgeleid dat de benodigde minder-opbrengst voor 1980 f. 2,8 mrd. zou bedragen. Het totaal van de benodigde premieontvangsten voor 1980 kan aldus worden gecijferd op f. 57,5 mrd. minus f. 2,8 mrd., of wel f. 54,7 mrd. 6). Het nieuwe heffingspercentage bedraagt dan $54,7/278 \times 100 = 19,61\%$. Een overeenkomstige berekening geeft voor 1977 een percentage van 18,48.

De nieuwe heffing naar bedrijfssectoren

Toepassing van de hierboven gecijferde heffingspercentages op de gecorrigeerde netto toegevoegde waarde per sector geeft de nieuwe premiedruk naar sectoren. In tabel 5 is het resultaat vermeld en vergeleken met de huidige premiedruk volgens tabel 3. De bijlagen 2 en 3 geven een nadere toelichting.

Het verschil tussen de oude en de nieuwe totale premiedruk wordt voor een deel veroorzaakt doordat de heffing niet meer in de secundaire sfeer plaatsvindt. Te zamen met de correctie van de toegevoegde waarde verklaart dit dat zowel in 1977 als in 1980 de totale premiedruk in het nieuwe systeem stijgt met ca. 1½ procent-punt. Op de gevolgen van het vervallen van de heffing in de secundaire sfeer is verderop ingegaan. Met inachtneming van de meermalen genoemde beperkingen van het cijfermateriaal geeft tabel 6 aanleiding tot de volgende algemene conclusies:

5) Dit bedrag is lager dan de f. 5,3 mrd. vermeld in tabel 2. Dit is een gevolg van het feit dat een klein deel van de werknemers in de sector overheid niet alleen de volksverzekeringspremies verschuldigd is, maar ook die van de werknemersverzekeringen. In de simulatie is hiermee geen rekening gehouden.

6) De macro-premiedruk daalt hierdoor met ca. 1 procentpunt. De huidige methode van premiedrukmeting bevat nl. een dubbeltelling zoals ook reeds is aangetoond in de *Sociale Meerjarenramingen 1980* (par. 4.3.1.).

Tabel 5. Huidige en nieuwe premiedruk naar sectoren in procenten van de netto toegevoegde waarde

Nr. Sector	1977			1980		
	oud	nieuw	verschil	oud	nieuw	verschil
1. Landbouw	16,88	18,48	- 0,98	20,54	19,61	- 0,93
2. Voeding	21,84	18,48	- 3,36	23,22	19,61	- 3,61
3. Textiel	34,08	18,48	- 15,60	36,15	19,61	- 16,54
4. Houtindustrie	30,13	18,48	- 11,65	30,74	19,61	- 11,13
5. Papierindustrie	27,43	18,48	- 8,95	28,99	19,61	- 9,38
6. Aardolie-industrie	17,99	18,48	0,49	20,63	19,61	- 1,02
7. Delfstoffenwinning	0,71	18,48	17,77	0,70	19,61	18,91
8. Chemische industrie	24,53	18,48	- 6,05	29,66	19,61	- 10,05
9. Metaalindustrie	26,11	18,48	- 7,63	28,73	19,61	- 9,12
10. Elektrotechnische industrie	23,81	18,48	- 5,33	25,46	19,61	- 5,85
11. Grafische bedrijven	19,72	18,48	- 1,24	22,79	19,61	- 3,18
12. Bouwindustrie	26,25	18,48	- 7,77	28,78	19,61	- 9,17
13. Instrumentenindustrie	19,46	18,48	- 1,98	20,71	19,61	- 1,10
14. Openbaar nut	4,72	18,48	13,76	6,41	19,61	13,20
15. Bouwnijverheid	28,51	18,48	- 10,03	28,07	19,61	- 8,46
16. Horeca	17,69	18,48	0,79	17,94	19,61	1,67
17. Handel	21,46	18,48	- 2,98	22,10	19,61	- 2,49
18. Transport	22,27	18,48	- 3,79	25,03	19,61	- 5,42
19. Communicatie	6,97	18,48	11,51	9,68	19,61	9,93
20. Bankwezen	13,13	18,48	5,35	13,04	19,61	6,57
21. Verzekeringen	10,60	18,48	7,88	11,31	19,61	8,30
22. Overheid	8,78	18,48	8,07	10,91	19,61	6,57
23. Maatschappelijke diensten	16,57	18,48	1,91	18,52	19,61	1,09
24. Overige diensten	23,51	18,48	- 5,03	24,31	19,61	- 4,70
	17,02	18,48	1,46	18,05	19,61	1,56

a) In de sector overheid daalt door de nieuwe heffing de netto toegevoegde waarde. Dit effect komt tot uiting in de premiedruk. Voor het aangeven van het verschil in de oude en nieuwe systematiek is uitgegaan van de oude netto toegevoegde waarde.

- met uitzondering van de aardolie-industrie en de landbouw gaan de mutaties in 1977 en 1980 in dezelfde richting, terwijl eveneens de orde van grootte in beide jaren globaal overeenkomt;
- verreweg de meeste bedrijfssectoren in de particuliere sector ervaren een premiedrukverlichting in de nieuwe situatie variërend van 1 tot 17% van de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten. De belangrijkste uitzonderingen vormen de delfstoffenwinning en het bank- en verzekeringswezen;
- de premiedrukverlichting is groter naarmate de loonquote hoger is;
- de sectoren overheid, semi-overheid, delfstoffenwinning en bank- en verzekeringswezen worden met belangrijke lastenverzwaringen geconfronteerd.

Het zij herhaald dat de hier vermelde conclusies van algemene aard zijn en niet op iedere afzonderlijke onderneming van toepassing behoeven te zijn. Met name zouden er verschillen kunnen optreden tussen grote en kleine bedrijven. Dit is niet geverifieerd.

Voor een nadere beoordeling van de conclusies zijn in tabel 6 de mutaties voor enkele sectoren van overheid, semi-overheid en delfstoffenwinning samengevat.

Tabel 6. Huidige en nieuwe premiedruk voor enige sectoren van overheid, semi-overheid en delfstoffenwinning, in mln. gld.

Nr. Sector	1977			1980		
	oud	nieuw	verschil	oud	nieuw	verschil
7. Delfstoffenwinning	89	2.304	2.215	129	3.595	3.467
14. Openbaar nut	202	789	587	302	924	622
19. Communicatie-bedrijven	306	811	505	513	1.040	527
22. Overheid	3.159	6.062	2.903	4.808	7.703	2.895
Totaal	3.756	9.966	6.210	5.752	13.262	7.510

In de vermelde sectoren zou dus bij overgang naar een heffing over de toegevoegde waarde een lastenverzwaring optreden van

ruwweg f. 6 mrd. in 1977 en f. 7,5 mrd. in 1980. Zoals reeds opgemerkt vindt de nieuwe heffing uitsluitend in de primaire sfeer plaats.

Het vervallen van de in tabel 2 aangegeven heffingen in de secundaire sfeer leidt er onder meer toe dat de uitkeringslasten voor de sociale fondsen met f. 2,8 mrd. (1980) dalen. Dit is reeds verwerkt in het nieuwe heffingspercentage. Voorts treedt een lastenverlichting voor de overheid op. Zoals uit tabel 2 kan worden afgelezen gaat dit om een bedrag van f. 2,1 mrd. aan werknemers- en werkgeverspremies. Bij dit bedrag moet voorts een deel van de f. 1,4 mrd. aan premies over overige secundaire inkomens worden geteld, namelijk voor zover deze betrekking hebben op uitkeringen van de overheid. Daartegenover staat voor de overheid echter een lastenverzwaring in dezelfde orde van grootte wegens belastingderving in verband met het vervallen van het werkgeversdeel in de ZFW-premie als fiscale bijtelpost en doordat in de nieuwe systematiek het werknemersdeel in de ZFW-premie op het bruto loon in mindering wordt gebracht. Per saldo verloopt het vervallen van het secundaire traject voor de overheid grosso modo neutraal: hooguit treedt een geringe lastenverlichting op.

Aldus geeft tabel 6 een redelijk beeld van de totale lastenverzwaring die optreedt voor de overheid en enige met de overheid gelieerde sectoren. Indien hiertegenover geen tariefsverhogingen zouden worden gesteld, treden in deze sectoren geringere winsten resp. grotere tekorten op. Het begrotingstekort van de overheid zal niet alleen toenemen vanwege de hogere directe lasten voor de overheid, maar ook indirect via geringere aardgasopbrengsten en grotere tekortbijpassingen. Het overgrote deel van de in tabel 6 vermelde lastenstijging zal uiteindelijk ten koste van het financieringstekort van de overheid gaan.

Zou men de lastenverzwaringen per sector willen compenseren, dan leidt dit tot tariefsverhogingen voor aardgas, elektriciteit, telefoon, trein enz. Ter illustratie: neutralisering van de lastenverzwaring in de delfstoffenwinning vereist een verhoging van de aardgasprijs voor particulieren met ca. 25 ct. per m³ (1984), of wel ca. 40%. Deze en andere tariefsverhogingen komen niet alleen ten laste van de consument, doch worden ook het bedrijfsleven in rekening gebracht. De aanvankelijke lastenverlichting uit hoofde van de financieringsverschuiving zou dan weer geheel of gedeeltelijk ongedaan worden gemaakt.

Een afzonderlijke opmerking dient gemaakt te worden ten aanzien van de sector banken. Er zou hier door de financieringswijziging in 1980 een lastenverzwaring optreden van 6,57% van de toegevoegde waarde, hetgeen neerkomt op een bedrag van ca. f. 0,7 mrd. Dit heeft, zoals eerder opgemerkt, in belangrijke mate te maken met het feit dat ook de rentemarge tot de toegevoegde waarde is gerekend. Gezien de internationale krediet situatie lijkt dit nauwelijks aanvaardbaar. Het uitzonderen van de banken van de nieuwe heffing zou echter tot een lastenverzwaring voor alle andere sectoren te zamen leiden.

Ook met betrekking tot het verzekeringswezen en de zakelijke dienstverlening kan men de vraag stellen of een lastenverhoging in de orde van 8,3% in termen van de toegevoegde waarde, of wel f. 2,4 mrd., verantwoord is. Het zou zeker leiden tot tariefsverhogingen en zodoende komt de last voornamelijk bij de consument terecht.

Tot slot zij nog opgemerkt dat bovenvermelde conclusies in hun algemeenheid niet veranderen indien de netto toegevoegde waarde tegen marktprijzen verminderd met de BTW als nieuwe heffingsgrondslag zou zijn gebruikt. Het belangrijkste te vermelden verschil is dat in dit geval de aardolie-industrie (nr. 6) een lastenverzwaring in plaats van -verlichting ondergaat. In bijlage 3 zijn de overige verschillen aangegeven.

Gevolgen voor inkomens(beleid)

Vervanging van de premieheffing over het persoonlijke inkomen door een heffing over de toegevoegde waarde heeft gevolgen voor (het) inkomens(beleid). Onderscheiden dient te worden naar de gevolgen voor werknemers en die voor zelfstandigen.

Voor werknemers zal afschaffing van premieheffing over het persoonlijke inkomen gepaard dienen te gaan met een zodanige bruto-loonsverlaging dat op het moment van overgang de netto

inkomenspositie gelijk blijft. Bij een mutatie van het aldus verlaagde bruto inkomensniveau wordt de werknemer in het nieuwe systeem uitsluitend geconfronteerd met belastingheffing. De degressieve werking van de premieheffing is uitgeschakeld. Tabel 7 geeft enkele voorbeelden op basis van 1984.

Tabel 7. Netto inkomens en marginale druk voor werknemers bij huidige en nieuwe premieheffing, 1984

Bruto inkomens in gld.	Netto inkomens in gld.			Marginale druk in procenten		
	huidig	nieuw	verschil	huidig	nieuw	verschil
20.000	15.170	15.450	280	35	15	-20
30.000	20.560	21.210	650	56	16	-40
38.000 (modaal)	24.030	25.030	1.000	60	26	-34
40.000	24.820	25.950	1.130	60	26	-34
50.000	32.190	32.190	0	54	32	-22
60.000	36.820	36.820	0	54	32	-22
70.000	40.980	40.980	0	50	42	-8
80.000	46.020	46.020	0	52	52	0
90.000	50.820	50.820	0	52	52	0
100.000	55.190	55.190	0	61	61	0

Inkomens beneden f. 40.000 ervaren een netto inkomensvoortgang doordat het werkgeversaandeel van de ZFW-premie komt te vervallen als fiscale bijtelpost en doordat in de nieuwe systematiek ter bepaling van het verschuldigde belastingbedrag ook het werknemersaandeel van de ZFW-premie op het bruto loon in mindering wordt gebracht.

De marginale druk ondergaat door de afschaffing van de premieheffing over het persoonlijke inkomen een forse daling, althans tot aan inkomens van f. 70.000. Voor het inkomensbeleid is van belang dat een gewenste netto-loonstijging bij een geringere bruto-loonsverhoging kan worden bereikt. Het gevaar bestaat dat werkgevers zich „rijk rekenen” omdat de sociale lasten niet direct in beeld komen. Inmers gegeven de toegevoegde waarde en de uitgaven voor sociale zekerheid zijn de sociale lasten in het nieuwe systeem onafhankelijk van de hoogte van het loon. Het is moeilijk te voorspellen welke gevolgen de financieringswijziging op langere termijn heeft voor de loonvorming.

Voor de zelfstandigen is nog een additionele factor van invloed op de inkomensmutatie. In het huidige systeem zijn de zelfstandigen alleen de premies voor de volksverzekeringen verschuldigd tot aan een maximum. Bij een uniforme heffing over de toegevoegde waarde dienen zelfstandigen materieel ook voor de werknemersverzekeringen te betalen en wel zonder maximum (en zonder dat zij hieraan additionele rechten onttelen). Tabel 8 geeft de netto inkomens en de marginale druk voor zelfstandigen in het huidige en nieuwe systeem (basis 1984).

Tabel 8. Netto inkomens en marginale druk voor zelfstandigen bij huidige en nieuwe premieheffing a), 1984

Bruto inkomens in gld.	Netto inkomens in gld.			Marginale druk in procenten		
	huidig	nieuw	verschil	huidig	nieuw	verschil
20.000	16.170	15.630	-280	72	33	-39
30.000	21.310	22.250	940	36	41	5
38.000 (modaal)	25.800	26.960	1.160	44	45	1
40.000	26.890	28.050	1.160	47	45	-2
50.000	32.060	33.520	1.460	48	45	-3
60.000	37.040	38.540	1.500	56	53	-3
70.000	41.440	43.190	1.750	56	55	-1
80.000	46.300	47.040	740	52	61	+9
90.000	51.100	50.900	-200	52	61	+9
100.000	55.250	54.320	-930	61	69	+8

a) Uitgegaan is van een uniform heffingspercentage voor de sociale verzekering van 19,61. Voorts is aangenomen dat deze heffing een aftrekpost is voor de heffing van de inkomstenbelasting.

Het blijkt dat zelfstandigen met een inkomen tussen f. 20.000 en f. 90.000 als primair gevolg van de financieringswijziging een aanzienlijk netto inkomensvoordeel genieten. De laagste inkomens ondergaan een geringe daling als gevolg van de veronderstelde afschaffing van de premievrijstellings- en reductieregeling. De marginale druk voor zelfstandigen ondergaat veel minder wijziging dan bij werknemers, omdat de nieuwe heffing voor grote inkomensgroepen globaal opweegt tegen de vervallen oude heffingen (premies volksverzekeringen). Uitzondering vormt de laagste inkomensgroep vanwege het wegvallen van de reeds genoemde premievrijstellings- en reductieregeling.

De uitvoering

Volledigheidshalve is summier enige aandacht besteed aan de uitvoering. In de huidige situatie worden de premies voor de volksverzekeringen geïnd door de belastingdienst en de premies voor de werknemersverzekeringen door de bedrijfsverenigingen. De heffingstechniek over de toegevoegde waarde is het best vergelijkbaar met de huidige heffing van premies volksverzekeringen bij zelfstandigen door de belastingdienst. Het lijkt dan ook aannemelijk dat de belastingdienst de nieuwe heffing dient uit te voeren. Hierbij zullen vele definitieproblemen dienen te worden opgelost (denk aan bepaling van de toegevoegde waarde bij ideële instellingen), waarop in dit bestek niet zal worden ingegaan. Voor de belastingdienst en de bedrijfsverenigingen zullen er ingrijpende organisatorische en personele gevolgen zijn.

Samenvatting en conclusies

In het voorafgaande is nagegaan welke primaire lastenverschuivingen zullen optreden tussen (bedrijfs)sectoren, indien bij een gegeven uitkeringsregime de huidige aan het persoonlijk inkomen gerelateerde premieheffing voor de sociale verzekeringen wordt vervangen door een heffing over de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten.

De uitgevoerde exercitie leidde tot de volgende algemene conclusies:

- Met uitzondering van de sectoren delfstoffenwinning en het bank- en verzekeringswezen treedt in alle particuliere sectoren een lastenverlichting op, variërend van 1 tot 17% van de toegevoegde waarde;
- deze lastenverlichting is groter naarmate de loonquote hoger is;
- de sectoren overheid, semi-overheid, delfstoffenwinning en bank- en verzekeringswezen worden met aanzienlijke lastenverzwaringen geconfronteerd.

Op het eerste oog lijkt de (aanzienlijke) lastenverlichting voor de particuliere sectoren aantrekkelijk. De keerzijde van de me-

daille is dat de overheid en de daarmee gelieerde sectoren een (eveneens aanzienlijke) lastenverzwaring ondervinden. Nemen we de overheid, de semi-overheid, de delfstoffenwinning (olie, gas) en het openbaar nut te zamen, dan ontstaat een lastenverzwaring van ruwweg f. 7,5 mrd. op basis 1980. Voor het overgrote deel zal deze lastenstijging het financieringsstekort van de overheid vergroten. Indien deze consequentie niet wordt aanvaard, dan dienen de tarieven voor gas, elektriciteit, openbaar vervoer, telefoon of de belastingtarieven te worden verhoogd. Deze tariefsverhogingen komen ten dele weer ten laste van de particuliere sectoren en de consument. Het uiteindelijke resultaat voor de economie als geheel is dan onzeker.

Voor de persoonlijke inkomens leidt de financieringswijziging er primair toe dat de laagste inkomens van werknemers een netto voordeel ervaren van maximaal ca. f. 1.000 bij een inkomen van f. 40.000 (1984). De marginale tarieven ondergaan een forse verlaging. Voor zelfstandigen met een inkomen beneden f. 20.000 treedt een geringe netto inkomensdaling op (f. 100) als gevolg van de veronderstelde afschaffing van de premievrijstellings- en reductieregeling. Tussen f. 20.000 en f. 90.000 ontstaat een netto inkomensverbetering; bij hogere inkomens een achteruitgang.

De invoering van een heffing over de toegevoegde waarde zou aan de belastingdienst moeten worden opgedragen, met alle personele en organisatorische consequenties van dien.

In dit artikel, het zij benadrukt, zijn uitsluitend de primaire lastenverschuivingen aangegeven van een overgang van de huidige premieheffing voor de sociale verzekeringen naar een heffing over de toegevoegde waarde. Het zou interessant zijn om met behulp van een econometrisch bedrijfstakkenmodel de secundaire en tertiaire effecten op langere termijn te schatten. Als aanvullende veronderstelling zou dan kunnen worden ingevoerd dat de nadelige gevolgen voor de overheid worden gecompenseerd via het schrappen van de WIR en enige andere lastenverlichtingen voor het bedrijfsleven. Ook is denkbaar de lastenverzwaring voor de overheid te mitigeren door het uitkeringsregime voor ambtenaren gelijk te maken aan dat voor werknemers. Wie neemt de handschoen op?

J. Pierik

Bijlage 1. De bedrijfssectoren en de daarbij behorende (gemiddelde) premiepercentages in 1980

Bedrijfscategorie	SBI-nummers Nationale Rekeningen	Bijbehorende BV-nummers	Gemiddelde premiepercentages							Totaal gemid- delde werk- gevers- premie- percen- tages	Totaal gemid- delde werk- nemers- premie- percen- tages	Bedrijfs- cate- gorie- nummer
			Ziektewet		Wachtgeld		Pensioen	Totaal gemid- delde werk- gevers- premie- percen- tages	Totaal gemid- delde werk- nemers- premie- percen- tages			
			werk- gevers	werk- nemers	werk- gevers	werk- nemers						
1. Land-, tuin-, bosbouw en visserij	0	11, 19	7,01	1,00	1,13	1,13	1,50	23,19	17,89	1		
2. Voeding, drank en tabak	201-209, 211-217	2, 14, 15, 16, 17	6,94	1,00	0,15	0,15	0,70	21,57	16,65	2		
3. Textiel, kleding en schoeisel	22, 23, 24	5, 6, 7	9,87	1,00	0,77	0,77	1,70	25,21	17,25	3		
4. Hout, meubel, groothandel hout	25	4	9,23	1,45	0,40	0,40	1,20	24,85	17,86	4		
5. Papier en karton	26	26	5,08	2,76	0,27	0,27	2,10	19,72	18,26	5		
6. Aardolie-industrie	28	26	6,84	1,00	0,27	0,27	0,50	18,97	14,87	6		
7. Delfstoffenwinning (incl. aardolie en aardgas)	12, 19	12, 26	6,84	1,00	0,26	0,26	1,80	18,98	14,85	7		
8. Chemie en rubber	11, 29, 300, 31	13	7,56	1,00	0,17	0,17	1,65	20,81	15,69	8		
9. Metaal-, auto- en transportmiddelenindustrie	33, 34, 35, 37	10, 11	6,96	2,37	0,44	0,44	2,00	21,35	17,79	9		
10. Elektrotechnische industrie	36	10	8,71	2,60	0,14	0,14	2,10	22,05	17,23	10		
11. Grafische bedrijven en uitgeverijen	27	8	7,24	1,00	0,18	0,18	3,30	20,74	15,82	11		
12. Bouwmaterialen, aardewerk en glas	32	9	11,22	1,00	0,13	0,13	0,90	26,09	16,99	12		
13. Instrumenten-, optische en overige industrie	38/39	18	4,94	1,00	0,34	0,34	2,80	19,22	16,28	13		
14. Openbaar nut	4						11,70	7,74	8,75	14		
15. Bouwnijverheid	5	3	11,32	1,00	1,40	1,40	1,40	27,03	17,77	15		
16. Horeca	67	22	6,90	2,01	0,87	0,87	0,70	22,97	18,56	16		
17. Handel en reparatie	61/66, 68	18, 25	4,08	1,00	0,15	0,15	1,30	18,54	16,27	17		
18. Zee-, luchtvaart, overig transport en opslag	71 t/m 76	20, 21	7,34	1,00	0,23	0,23	3,60	20,91	15,88	18		
19. Communicatiebedrijven	77						11,70	7,74	8,75	19		
20. Bankwezen	81	25	3,70	1,00	0,15	0,15	1,00	17,19	15,51	20		
21. Verzekeringswezen, woningbezit en zakelijke diensten	82 t/m 85	25	3,70	1,00	0,15	0,15	1,60	16,69	15,13	21		
22. Diensten overheid	906, 921/928						11,70	7,07	8,12	22		
23. Maatschappelijke diensten, gezondheid, cultuur, sport en recreatie	91, 929, 93-97	23	4,95	1,00	0,14	0,14	2,00	16,08	14,05	23		
24. Overige diensten	98, 99	18	4,94	1,00	0,34	0,34	0,50	20,54	17,10	24		

Bijlage 2. De toegerekende premies en de heffing naar netto toegevoegde waarde tegen factorkosten in 1980

Bedrijfs-categorie	Verdeling toegevoegde waarde				Toegerekende premies en heffing naar toegevoegde waarde									Bedrijfs-categorie-nummer
	netto, factor-kosten in mln. gld.	waarvan lonen en salarissen in mln. gld.	waarvan sociale lasten in mln. gld.	waarvan overig inkomen in mln. gld.	toege-rekende premies excl. zelfstan-digen in mln. gld.	totaal aantal zelfstan-digen × 1.000	premies volks-verz. zelfstan-digen in mln. gld.	totaal toege-rekende premies in mln. gld.	totaal premies in procenten van de ntw (FK)	heffing naar netto toegev. waarde (FK) in mln. gld.	heffings-percentage	verschil huidige en beoogde heffing in mln. gld.	verschil in procenten van de netto toegev. waarde (FK)	
1. Land-, tuin-, bosbouw en visserij	9.620	1.980	510	7.130	813	207	1.162	1.976	20,54	1.887	19,61	-89	-0,92	1
2. Voeding, drank en tabak	9.250	5.340	1.570	2.340	2.041	19	107	2.148	23,22	1.814	19,61	-333	-3,60	2
3. Textiel, kleding en schoeisel	2.180	1.790	510	-120	760	5	28	788	36,15	428	19,61	-361	-16,54	3
4. Hout, meubel, groothandel hout	1.810	1.250	370	190	534	4	22	556	30,74	355	19,61	-201	-11,12	4
5. Papier en karton	1.310	1.000	270	40	380	—	—	380	28,99	257	19,61	-123	-9,38	5
6. Aardolie-industrie	820	500	190	130	169	—	—	169	20,63	161	19,61	-8	-1,02	6
7. Delfstoffenwinning (incl. aardolie en aardgas)	18.330	380	150	17.800	129	—	—	129	0,70	3.595	19,61	3.467	18,91	7
8. Chemie en rubber	5.680	4.600	1.290	-210	1.679	1	6	1.685	29,66	1.114	19,61	-571	-10,04	8
9. Metaal-, auto- en transportmiddelen-industrie	14.140	10.250	2.860	1.030	4.012	9	51	4.062	28,73	2.773	19,61	-1.289	-9,12	9
10. Elektrotechnische industrie	6.710	4.350	1.380	980	1.709	—	—	1.709	25,46	1.316	19,61	-393	-5,85	10
11. Grafische bedrijven en uitgeverijen	4.550	2.790	770	990	1.020	3	17	1.037	22,79	892	19,61	-144	-3,17	11
12. Bouwmaterialen, aardewerk en glas	2.100	1.390	420	290	599	1	6	604	28,78	412	19,61	-193	-9,17	12
13. Instrumenten-, optische en overige industrie	1.100	610	180	310	217	2	11	228	20,71	216	19,61	-12	-1,09	13
14. Openbaar nut	4.710	1.830	730	2.150	302	—	—	302	6,41	924	19,61	622	13,21	14
15. Bouwnijverheid	22.610	13.550	4.150	4.910	6.070	49	275	6.346	28,07	4.435	19,61	-1.911	-8,45	15
16. Horeca	5.320	1.790	380	3.150	741	38	213	954	17,94	1.043	19,61	89	1,68	16
17. Handel en reparatie	37.710	21.020	4.990	11.700	7.317	181	1.016	8.333	22,10	7.396	19,61	-937	-2,48	17
18. Zee-, luchtvaart, overig transport en opslag	13.340	8.710	2.600	2.030	3.204	24	135	3.339	25,03	2.617	19,61	-723	-5,42	18
19. Communicatiebedrijven	5.300	3.110	1.000	1.190	513	—	—	513	9,68	1.040	19,61	527	9,94	19
20. Bankwezen	10.700	4.250	1.240	5.210	1.390	1	6	1.395	13,04	2.099	19,61	703	6,57	20
21. Verzekeringswezen, woningbezit en zakelijke diensten	28.830	9.790	2.500	16.540	3.115	26	146	3.261	11,31	5.655	19,61	2.394	8,30	21
22. Diensten overheid	44.080	31.650	12.430	—	4.808	—	—	4.808	10,91	7.703	19,61	2.895	6,57	22
23. Maatschappelijke diensten, gezondheid, cultuur, sport en recreatie	28.730	17.010	4.910	6.810	5.125	35	197	5.322	18,52	5.635	19,61	313	1,09	23
24. Overige diensten	4.760	3.020	480	1.260	1.045	20	112	1.157	24,31	934	19,61	-224	-4,70	24
Totaal	283.690	151.960	45.880	85.850	47.691	625	3.509	51.200	18,05	54.700	19,61	3.500	1,57	Totaal

Bijlage 3. De toegerekende premies en de heffing naar netto toegevoegde waarde tegen factorkosten incl. accijnzen in 1980

Bedrijfs-categorie	Verdeling toegevoegde waarde				Toegerekende premies en heffing naar toegevoegde waarde									Bedrijfs-categorie-nummer
	netto, factor-kosten (incl. accijnzen) in mln. gld.	waarvan lonen en salarissen in mln. gld.	waarvan sociale lasten in mln. gld.	waarvan overig inkomen en accijnzen in mln. gld.	toege-rekende premies excl. zelfstan-digen in mln. gld.	totaal aantal zelfstan-digen × 1.000	premies volks-verz. zelfstan-digen in mln. gld.	totaal toege-rekende premies in mln. gld.	totaal premies in procenten van de ntw waarde (FK)	heffing naar netto toegev. waarde (FK) in mln. gld.	heffings-percentage	verschil huidige en beoogde heffing in mln. gld.	verschil in procenten van de netto toegev. waarde (FK)	
1. Land-, tuin-, bosbouw en visserij	9.880	1.980	510	7.390	813	207	1.162	1.976	20,00	1.879	19,02	-96	-0,98	1
2. Voeding, drank en tabak	9.100	5.340	1.570	2.190	2.041	19	107	2.148	23,60	1.731	19,02	-417	-4,58	2
3. Textiel, kleding en schoeisel	2.150	1.790	510	-150	760	5	28	788	36,66	409	19,02	-379	-17,64	3
4. Hout, meubel, groothandel hout	1.810	1.250	370	190	534	4	22	556	30,74	344	19,02	-212	-11,72	4
5. Papier en karton	1.340	1.000	270	70	380	—	—	380	28,34	255	19,02	-125	-9,32	5
6. Aardolie-industrie	3.460	500	190	2.770	169	—	—	169	4,89	658	19,02	489	14,13	6
7. Delfstoffenwinning (incl. aardolie en aardgas)	18.370	380	150	17.840	129	—	—	129	0,70	3.494	19,02	3.365	18,32	7
8. Chemie en rubber	5.770	4.600	1.290	-120	1.679	1	6	1.685	29,20	1.097	19,02	-587	-10,18	8
9. Metaal-, auto- en transportmiddelen-industrie	13.930	10.250	2.860	820	4.012	9	51	4.062	29,16	2.649	19,02	-1.413	-10,14	9
10. Elektrotechnische industrie	6.690	4.350	1.380	960	1.709	—	—	1.709	25,54	1.272	19,02	-436	-6,52	10
11. Grafische bedrijven en uitgeverijen	4.560	2.790	770	1.000	1.020	3	17	1.037	22,74	867	19,02	-170	-3,72	11
12. Bouwmaterialen, aardewerk en glas	2.110	1.390	420	300	599	1	6	604	28,65	401	19,02	-203	-9,63	12
13. Instrumenten-, optische en overige industrie	1.100	610	180	310	217	2	11	228	20,71	209	19,02	-19	-1,69	13
14. Openbaar nut	4.760	1.830	730	2.200	302	—	—	302	6,34	905	19,02	604	12,68	14
15. Bouwnijverheid	22.670	13.550	4.150	4.970	6.070	49	275	6.346	27,99	4.312	19,02	-2.034	-8,97	15
16. Horeca	5.400	1.790	380	3.230	741	38	213	954	17,67	1.027	19,02	73	1,35	16
17. Handel en reparatie	42.250	21.020	4.990	16.240	7.317	181	1.016	8.333	19,72	8.035	19,02	-298	-0,70	17
18. Zee-, luchtvaart, overig transport en opslag	11.300	8.710	2.600	-10	3.204	24	135	3.339	29,55	2.149	19,02	-1.190	-10,53	18
19. Communicatiebedrijven	5.440	3.110	1.000	1.330	513	—	—	513	9,43	1.035	19,02	522	9,59	19
20. Bankwezen	11.090	4.250	1.240	5.600	1.390	1	6	1.395	12,58	2.109	19,02	714	6,44	20
21. Verzekeringswezen, woningbezit en zakelijke diensten	30.800	9.790	2.500	18.510	3.115	26	146	3.261	10,59	5.858	19,02	2.597	8,43	21
22. Diensten overheid	44.440	31.650	12.430	360	4.808	—	—	4.808	10,82	7.538	19,02	2.730	6,14	22
23. Maatschappelijke diensten, gezondheid, cultuur, sport en recreatie	29.280	17.010	4.910	7.360	5.125	35	197	5.322	18,17	5.569	19,02	247	0,84	23
24. Overige diensten	4.720	3.020	480	1.220	1.045	20	112	1.157	24,52	898	19,02	-260	-5,50	24
Totaal	292.420	151.960	45.880	94.580	47.691	625	3.509	51.200	17,51	54.700	19,02	3.501	1,51	Totaal